

PRAKTIJKVERHAAL OVER ACTIEONDERZOEK VOOR LERAREN

Gilbert Deketelaere
Sint-Godelievecollege Gistel-Eernegem

Actieonderzoek: wat?

- Groot onderhoud van zelfevaluatie op microniveau
- Cyclisch proces
 - Reflectie
 - Onderzoek
 - Actieplan
 - Actie
 - Enz...

Actieonderzoek op SIGO

- Onderdeel van het begeleidingstraject voor nieuwe leerkrachten
 - ▣ Tijdens 3^e jaar op SIGO: introductie AO
 - ▣ Tijdens 3^e of 4^e jaar op SIGO: uitvoering AO
 - ▣ Verplicht
- Vorm van interne nascholing voor alle leerkrachten
 - ▣ Via nascholingsbehoefte
 - ▣ Vrijwillig

Actieonderzoek op SIGO

- 5 vormingssessies
 - ▣ Sessie 1: wat is kwaliteitszorg? / wat is kwaliteitszorg op SIGO?
 - ▣ Sessie 2 en 3: wat is actieonderzoek? / onderzoeksvraag? / (voorlopige) aanpak? / instrumenten
 - ▣ Sessie 4 en 5: ervaringsuitwisseling

Actieonderzoek: wat?

- Eigen praktijk voorop
 - ▣ De leerkracht is verantwoordelijk voor de uitvoering van het actieonderzoek.
- Kwaliteitsontwikkeling is het doel
 - ▣ (Zichzelf) evalueren = leren = ontwikkelen/professionaliseren
 - ▣ Verandering ligt bij jezelf

Reflectie

- Onderzoeksvraag: eigen praktijk centraal
 - ▣ *Hoe kan ik leerlingen motiveren voor Nederlands in projectwerk (B-stroom)?*
 - ▣ *Hoe kan ik ervoor zorgen dat alle leerlingen reflecteren over hun studieaanpak?*
 - ▣ *Op welke manier kan ik leerlingen meer betrekken bij de actualiteit (voor het vak SW) en dit meer afstemmen op hun leefwereld?*
 - ▣ *Hoe kan ik komen tot een kwaliteitsvolle manier van evalueren van vakgebonden attitudes?*
 - ▣ *Het vak socio-economische initiatie scoort erg laag in 2L. Hoe komt dat en hoe kan ik hierop inspelen?*
 - ▣ *Hoe kan ik best omgaan met de heterogeniteit in mijn klas?*
 - ▣ *Hoe kan ik de leerlingen van 5STW motiveren zodat ze zich spontaan in het Frans uitdrukken?*

Onderzoek

- De onderzoeksvraag bestuderen van 3 kanten (triangulatie)
 - ▣ Jezelf
 - ▣ Twee andere actoren
 - Collega's, leerlingen, ouders, connecties,...
- Betrekken van anderen, bv. via observatie, dialoog of bevraging

Betrekken van anderen

<i>Venster van Johari</i>	BEKEND voor mij	ONBEKEND voor mij
BEKEND voor anderen		
ONBEKEND voor anderen		

Joe Luft en Harry Ingham

Evaluatie-instrumenten: data & dialoog

- Observatie
 - ▣ Door critical friend, collega,...
 - ▣ Gestructureerd of ongestructureerd
 - ▣ Via klank- en/of beeldopname
- Intraview
 - ▣ Dagboek, memo's
- Interview
 - ▣ Interview
 - ▣ Onmiddellijke feedbackmethodes
- Bevraging
- Analyse van documenten
 - ▣ Een eerder zelfevaluatieverslag
 - ▣ Studie van verslagen van vergaderingen
 - ▣ Studie van eigen documenten

Begeleiding / ondersteuning

- Eigen kritische vriend
- Procesbegeleider

Actieplan en actie

- Onderzoekresultaten bundelen, synthetiseren, interpreteren
 - ▣ “Looking for a needle in a haystack and finding the farmer’s daughter” (Christa Bauer)
- Leerpunten omzetten in concrete verbeteracties
 - ▣ Behouden en versterken van wat al goed loopt
 - ▣ Aanpassen van wat beter kan

Actieplan en actie

- Communiceren van de ervaringen / Borging
 - ▣ Vrije keuze
 - ▣ Voor de school: A4'tje
 - Hoe heb je het actieonderzoek aangepakt?
 - Heb je iets gehad aan het actieonderzoek?
- Delen van expertise met andere leerkrachten
 - ▣ Vakgroepen

Ervaringen: nieuwe inzichten...

- *Hoe meer het schooljaar vorderde en meer ik de leerlingen in het tweede jaar zag worstelen met de nieuwe leerstof, hoe meer ik besepte dat **ik de beginsituatie van die leerlingen in het derde jaar verkeerd had ingeschat.** (...) Ik had de lat inderdaad te hoog gelegd.*
- *Als we leerlingen willen **motiveren in het leren van Frans**, is het dus van groot belang dat we leerlingen leerstof aanreiken die ze echt in hun **dagelijkse leven kunnen gebruiken.***
- *Eén van de meest opmerkelijke resultaten uit het onderzoek is dat zo veel leerlingen (en volwassenen) het hanteren van een **correcte spelling (heel) belangrijk** vinden. Uit de klaspraktijk heb ik immers **een totaal andere indruk** over hoe leerlingen denken over spelling.*

Acties

- *Op de vraag ‘Hoe ga ik om met de heterogeniteit in mijn klas?’ heb ik dus geen sluitend antwoord gekregen, maar er zijn wel **een aantal nieuwe methoden** uit voortgekomen **die ik in de toekomst zeker zal gebruiken.***
- *Uit het actieonderzoek wordt nog maar eens het belang van de taal duidelijk. **Ik probeer meer te letten op mijn spreektaal.** Ook **duidelijke instructies** geven aan de leerlingen hou ik in het oog (naar aanleiding van een schriftelijk verslag).*
- *Werkpunten: A. Ik probeer me minder kwaad te maken over onbelangrijke dingen. B. Af en toe kan een grapje geen kwaad. C. Meer **aandacht besteden aan de leerlingen die wel altijd in orde zijn** en goed meewerken.*

Ervaringen: min

- *Het traject dat we als derdejaars SIGO-leerkrachten doorlopen hebben, vind ik zeker interessant, op voorwaarde dat je een welbepaald probleem hebt waar je aan **wil** werken en er je **tijd** in **wil** stoppen. Doorheen het proces heb ik gemerkt dat er veel tijd in kruipt, maar dat – als je er werk van maakt – het je **lesgeven alleen maar ten goede** komt.*
- *Het heeft een heleboel moeite (en jawel, vooral **tijd**) gekost om dit actieonderzoek tot stand te brengen, maar ik vind dat het **geloond** heeft. Veel bevindingen zijn verhelderend en bruikbaar voor de concrete lespraktijk van godsdienstleerkrachten.*

Ervaringen: plus

- *Uit het actieonderzoek heb ik **geleerd** dat als je leerlingen zelfstandig aan het werk zet dat het belangrijk is vooraf heel duidelijk te formuleren wat er verwacht wordt. Ook is het van belang om de tijdsduur af te bakken.*
- *Het actieonderzoek zelf vond ik voor mezelf zeer positief. **Je staat stil bij de eigen manier van werken.** Dit doe je anders misschien ook wel, maar niet zo intensief. Er was eveneens de mogelijkheid om te experimenteren met alternatieven om zo je lessen aan te passen.*
- *Het heeft me **geleerd** afstand te nemen en mijn manier van lesgeven op een meer kritische wijze te analyseren.*

Ervaringen: plus

- *Voor mezelf vond ik dit traject dus **heel erg interessant omdat ik andere inzichten omtrent het lesgeven gekregen heb**. Ik ben zeker van plan om nog wat elementen uit te proberen en te kijken hoe de leerlingen hierop reageren.*
- *Voor mij heeft het actieonderzoek heel wat opgebracht. Niet alleen heb ik een nieuwe manier ontdekt om zicht te krijgen op je eigen lessen, ik heb er ook een mooi eindresultaat aan overgehouden. Verder vond ik het **interessante bijeenkomsten**, omdat ook de andere actieonderzoeken voor mij nuttig waren. Wat collega's meemaken, herken je zelf ook af en toe in eigen lessen en/of klassen. Het was een boeiende manier van werken die ik **ook in andere schooljaren zal toepassen** om op mijn eigen manier van lesgeven te reflecteren.*

Effectmeting

- Voor 8 medewerkers was AO een professionele hulp, voor 5 medewerkers een persoonlijke hulp (17 respondenten).
- Voor 9/17 medewerkers spoorde AO aan om nog meer in te zetten op zelfevaluatie/zelfreflectie. 3/17 besteedde er sowieso al voldoende aandacht aan.

Effectmeting

- “Heb je in de jaren na je actieonderzoek nog 1 of meerdere actieonderzoek(en) uitgevoerd?”
 - 5/16: ja
 - 11/16: nee
 - *Ik heb wel nog zaken in vraag gesteld maar niet meer op deze uitgebreide manier.*
 - *Meestal kom je niet zelf op het idee om een actieonderzoek uit te voeren alhoewel dit soms wel nuttig kan zijn.*

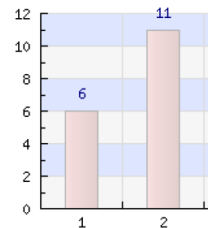
Effectmeting

- “Voer je andere vormen van zelfevaluatie/zelfreflectie uit?”
 - 15/17: ja
 - Bevragen van leerlingen over een examen/toets
 - Dagelijks reflecteren
 - (Half)jaarlijkse bevraging over mijn lessen
 - Evaluatie i.s.m. de vakgroep
 - 2/17: nee
 - *Ik zou hier wat hulp bij kunnen gebruiken. Immers, na zoveel jaren lesgeven, weet ik niet meer zeker hoe je dit best aanpakt.*

Effectmeting

- “In hoever herken je jezelf in deze stelling: ‘Ik evalueer geregeld mijn professioneel handelen.’”

1) Helemaal mee eens	6
2) Eerder mee eens	11
3) Eerder niet mee eens	0
4) Helemaal niet mee eens	0
5) Geen mening	0
Totaal	17

Tips

- De leraar doet het voor zichzelf: grote autonomie
 - ▣ Zinvol, passend onderwerp
 - ▣ Haalbaar
 - ▣ Behapbaar
 - ▣ Het geleerde inbrengen in de vakgroep
- Voldoende tijd voor het formuleren van een goede onderzoeksvraag
- Ondersteuning en bewaking van het proces is nodig
- Combinatie van Richting-Ruimte-Ruggensteun (Nicolet Theunissen en Hester Stubbé)
- AO kaders binnen het doel: kwaliteitsontwikkeling